

RAFAEL CARIA
(1941-2008)

El 9 d'abril del 2008 s'ha mort a l'Alguer, a l'illa de Sardenya, Rafael Caria.

Creu de Sant Jordi (1999) i primer alguerès membre corresponent de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (2006), va dedicar tota la vida a l'estudi de la seva llengua mare, el català de l'Alguer, i als Països Catalans, en els quals creia sense vacil·lacions però no cegament o ingènua sinó de manera força activa i, quan calia, polèmica.

Home compromès, vital, passional, rigorós, amb una aparent fragilitat trencadissa, va desplegar la seva obra de catalanista en diversos àmbits d'actuació cívica *lato sensu*.

Advocat de formació, va ser polític i amb una colla de joves compromesos en els anys 70 del segle passat va fundar el partit *Sardenya i Llibertat*, que va representar al consistori municipal durant diversos anys.

Com a activista cultural, en el mateix període, va testimoniar amb extrema coherència el seu amor i el seu respecte a la dignitat de la seva llengua dins la societat: des del seu lloc de treball a l'aeroport de l'Alguer va anunciar els vols també en català, cosa per la qual va ser expedientat per la seva empresa. Aquest episodi el va fer famós, alhora que va portar en primer terme a la premsa, no només sarda i italiana, la qüestió de les minories lingüístiques a Sardenya i a Itàlia.

La seva primera obra, reveladora per a entendre la personalitat i el pensament politicolingüístic de Caria, va ser la reedició, amb traducció a l'italià, i l'estudi del llibre d'Eduard Toda i Güell *Un poble català d'Itàlia. L'Alguer*, originàriament publicat a Barcelona el 1888 i que en el seu temps havia tingut el gran mèrit d'haver difós a Catalunya el coneixement del petit racó aferissadament catalanòfon de l'illa de Sardenya. Així, en *L'Alguer. Un popolo catalano d'Italia* (1981), Caria, a més de fer un minuciós repàs de la història cívica, cultural, política, literària, antiga i moderna de la seva terra, n'aplega la més exhaustiva ressenya bibliogràfica fins aleshores publicada i a la extensa introducció es fa ressò de les inquietuds polítiques, pel que fa al català de l'Alguer, que en aquella època anaven marcant un vistós canvi de direcció, passant a la reivindicació política d'un fet (la pervivència de la minoria lingüística catalana de l'Alguer) fins llavors interpretat sobretot des d'una visió romàntica i folklòrica.

L'autor reusenc de *L'Alguer* va ser epònim per al bateig del seu *Centre de Recerca i Documentació Eduard Toda*, que va impulsar diverses activitats editorials (*L'Alguer. Llengua i societat: la minoria catalana entre passat i futur*, 1988), el fruit més evident de les quals va ser la *Revista de l'Alguer*, de la qual es varen publicar deu números (1990-1999).

Durant més de tres dècades es va dedicar a l'estudi i al buidatge sistemàtic de tots els fons arxivístics algeresos, públics i privats, a la ciutat i fora, que han constituït la formidable base de dades que era la font dels seus estudis, que ell anava complementant amb una constant recerca de camp feta d'entrevistes i investigacions directes.

Paral·lelament, com a poeta, anava desenvolupant també una notable activitat, testimoniada pels llibres *Só tornat a Sant Julià* (1986), *Els asfòdels i altres versos* (1992) i *Pètals* (1998).

Com a filòleg, l'obra més important de Caria se centra bàsicament en lexicografia, toponímia i dialectologia diacrònica algeresa.

Els seus assajos publicats dins revistes i miscel·lànies catalanes, a la *Revista de l'Alguer* i principalment en els llibres *Il mondo del Càlic. Studi di toponomastica e lessicografia algherese* (1991), *Toponomastica algherese II* (1993), *Le piante spontanee ad Alghero. Nomi, proprietà, usi, etimologia* (2001) i *Il nome popolare degli uccelli ad Alghero* (2006), són la referència imprescindible a l'hora d'afrontar l'estudi de la fonètica, de la morfologia, de la història de la llengua, de la lexicografia i onomàstica (topònims, fitònims, zoònims) algereses.

Tot i la gravíssima malaltia que l'havia atacat durant anys i que l'ha acabat vencent, Rafael Caria no parava de treballar per a la llengua i la ciutat.

Arran de la publicació del seu últim assaig de caire predominantment sociolingüístic, *El català a l'Alguer: apunts per a un llibre blanc* (dins *Revista de Llengua i Dret*, núm. 46, desembre de 2006), el 2007 va impulsar la formació de la Comissió Unitària per la Normalització de l'Alguerès, que, ajuntant la quasi totalitat de les associacions culturals catalanistes de la ciutat, té com a objectiu de promoure un ús normal i correcte de la nostra llengua en tots els àmbits cívics del país català de Sardenya, sobretot intentant comprometre'n l'ajuntament a adoptar una política lingüística que encara avui és inexistent.

Se n'ha anat un home a vegades gens fàcil de tractar: hipersensible, polèmic i irreductible quan estava convençut d'alguna cosa, però bo i generós, entusiasta... Un home que va sacrificar

àdhuc amistats a la coherència respecte a allò que creia just, sobretot quan es tractava de la llengua i de la cultura catalanes de l'Alguer.

Un treballador incansable, que ens ha deixat, editat i també inèdit, un patrimoni que mai cap altre alguerès abans d'ell no havia aconseguit aplegar. Una obra ingent i una personalitat conspícua, d'una gran solidesa intel·lectual, que és una gran pèrdua per a la cultura de l'Alguer i per als Països Catalans.

Que la terra et sigui lleu, Rafael.

Luca SCALA
L'Alguer